

Niedźwiedź, Józef / Taras, Halina

Wyniki badań wykopaliskowych na osadzie wielokulturowej w Teptiukowie, stan. 6, woj. zamojskie 1996 r.

Archeologia Polski Środkowowschodniej 2, 66-72

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ, HALINA TARAS

WYNIKI BADAŃ WYKOPALISKOWYCH NA OSADZIE WIELOKULTUROWEJ W TEPTIUKOWIE,
STAN. 6, WOJ. ZAMOJSKIE W 1996 R.

W drugim sezonie prac wykopaliskowych w ramach programu „Pogranicze chronologiczne kultury trzcinięckiej i łużyckiej na Lubelszczyźnie” realizowanego przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie i Katedrę Archeologii UMCS kontynuowano badania na stan. 6 w Teptiukowie (ryc. 1) (J. Niedźwiedź 1995; 1996). Założono 3 wykopy o łącznej powierzchni około 180 m kw., w obrębie których odsłonięto i przebadano - w większości całkowicie - 35 kolejnych obiektów (ryc. 2) datowanych na czasy od neolitu do wczesnego średniowiecza oraz warstwę kulturową o miąższości od 60 (w części południowej) do 70-80 cm (w części północnej zbadanej przestrzeni).

Najstarsze pozyskane w tym roku materiały pochodzą ze środkowego neolitu i związane są z kulturą wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej. Z tą fazą osadnictwa należy łączyć jedną jamę gospodarczą (nr 39) i prawdopodobnie dwa rowy (obiekty nr 30 i 31). Rowy na zbadanym odcinku biegły względem siebie równolegle z kierunku południowo-wschodniego na północno-zachodni, a odległość między nimi wynosiła około 4,5 m; w zależności od stopnia zachowania postrzegane były na różnych głębokościach. Północny rów, w profilu V-kształtny (nr 30), rejestrowano od głębokości 70 cm - miał tutaj szerokość około 40 cm - do głębokości około 125-134 cm na odcinku wschodnim, gdzie przecięty został przez jamy nr 20 i 20A. Ten sam rów na odcinku zachodnim - silnie zniszczonym przez liczne obiekty (nr 23, 33, 40, 41) - w związku z tym słabo

czytelny - ukazał się dopiero w swoim spągu na głębokości około 100 cm.

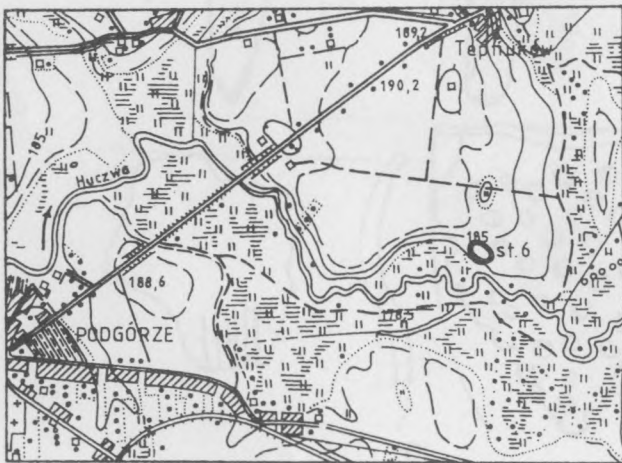
Rów południowy (nr 31) uchwycono w południowo-zachodnim narożniku wykopy nr 1/96. Pojawił się na głębokości około 90 cm, miał tutaj szerokość 46 cm i widoczny był do głębokości około 200 cm. Przecięty został przez obiekty nr 12 i 13. Obydwa rowy miały identyczne, mocno wypłukane ze składników organicznych wypełnisko - jasnobrunatny less z niewielką ilością próchnicy o zbitej konsystencji. Tylko w rowie północnym stwierdzono kilka fragmentów naczyń kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej. W rowie południowym nie znaleziono żadnych materiałów zabytkowych. Ze względu na równoległy przebieg obydwu rowów i ich identyczne wypełnisko, także fakt braku w nich młodszych materiałów, sugerowana chronologia rowu zdaje się prawdopodobna.

Nieliczne zabytki neolityczne, kultury wołyńsko-lubelskiej ceramiki malowanej oraz kultury pucharów lejcowatych, rejestrowano w warstwie kulturowej, a także na złożu wtórnym, w obiektach związanych z młodszymi fazami osadniczymi.

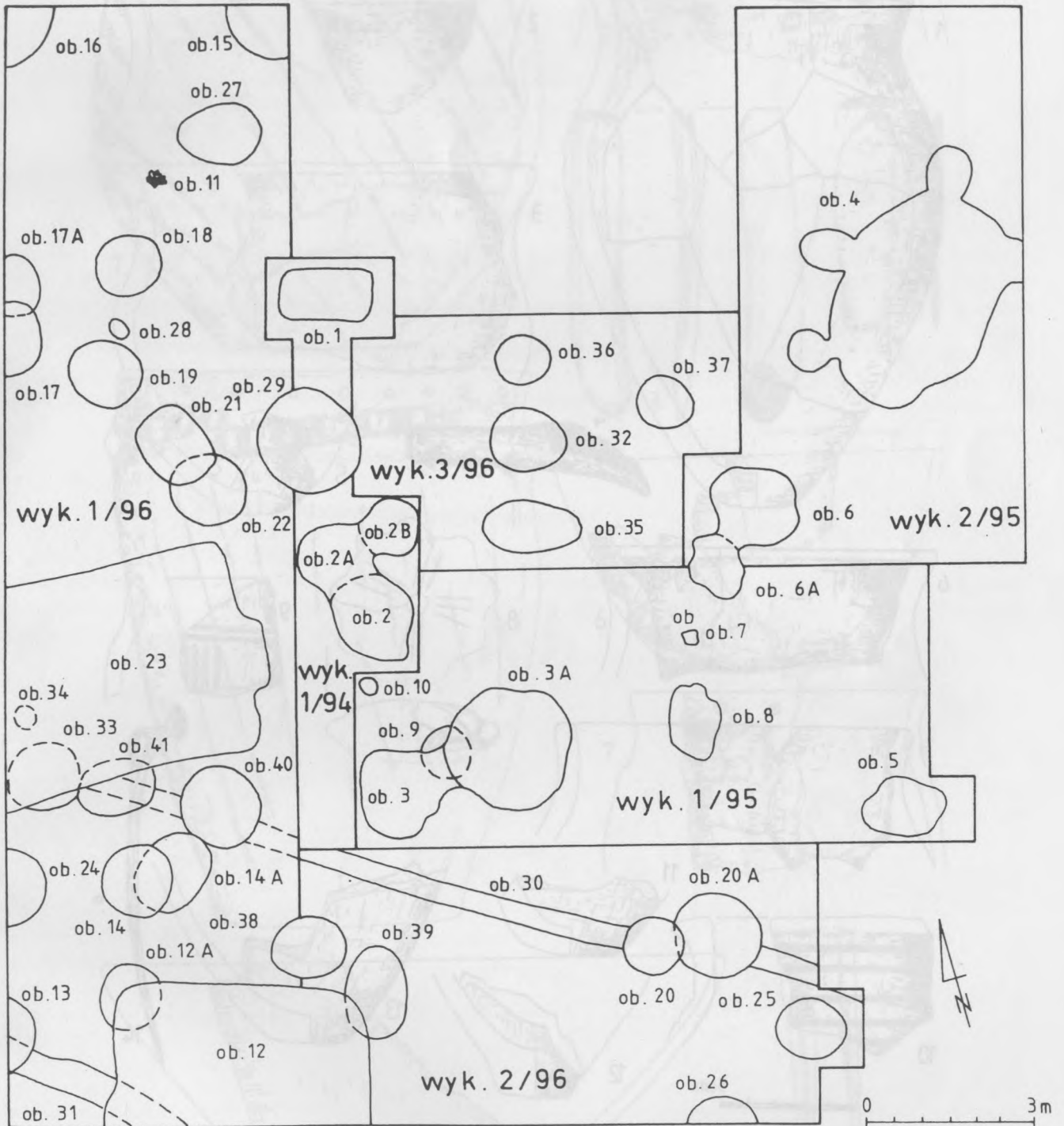
Nie stwierdzono w tym sezonie obiektów kultury mierzanowickiej, choć tak sklasyfikowane materiały ruchome rejestrowano w niewielkiej ilości w warstwie kulturowej.

Ze schyłkowej fazy kultury trzcinięckiej (?) pochodzi prawdopodobnie obiekt nr 29, okrągła jama o średnicy 160 cm, w przekroju trapezowata, w spągu której wystąpiło naczynie ostrodenne (ryc. 3: 1). Podobne naczynia znane są z Tyszowców, Podlodowa, Hrubieszowa-Podgórze i innych osad (J. Niedźwiedź 1997; H. Taras 1997). Możliwe, że taką samą chronologię ma jama nr 35, w której dolnej partii znalazły się fragmenty naczyń oraz fragment przęślika rogatego (ryc. 3: 6-9). Fragmenty naczyń kultury trzcinięckiej znaleziono też w warstwie kulturowej oraz - na złożu wtórnym - w obiektach młodszych. Z fazą schyłkową tej kultury zapewne związana jest szpila brązowa (?) znaleziona w stropie obiektu nr 20. Nawiązuje ona do późnego typu szpil uchacyjnych znanych ze schyłkowej fazy kultury przedłużyckiej oraz z wczesnej fazy kultury łużyckiej (M. Gedl 1975, s. 30).

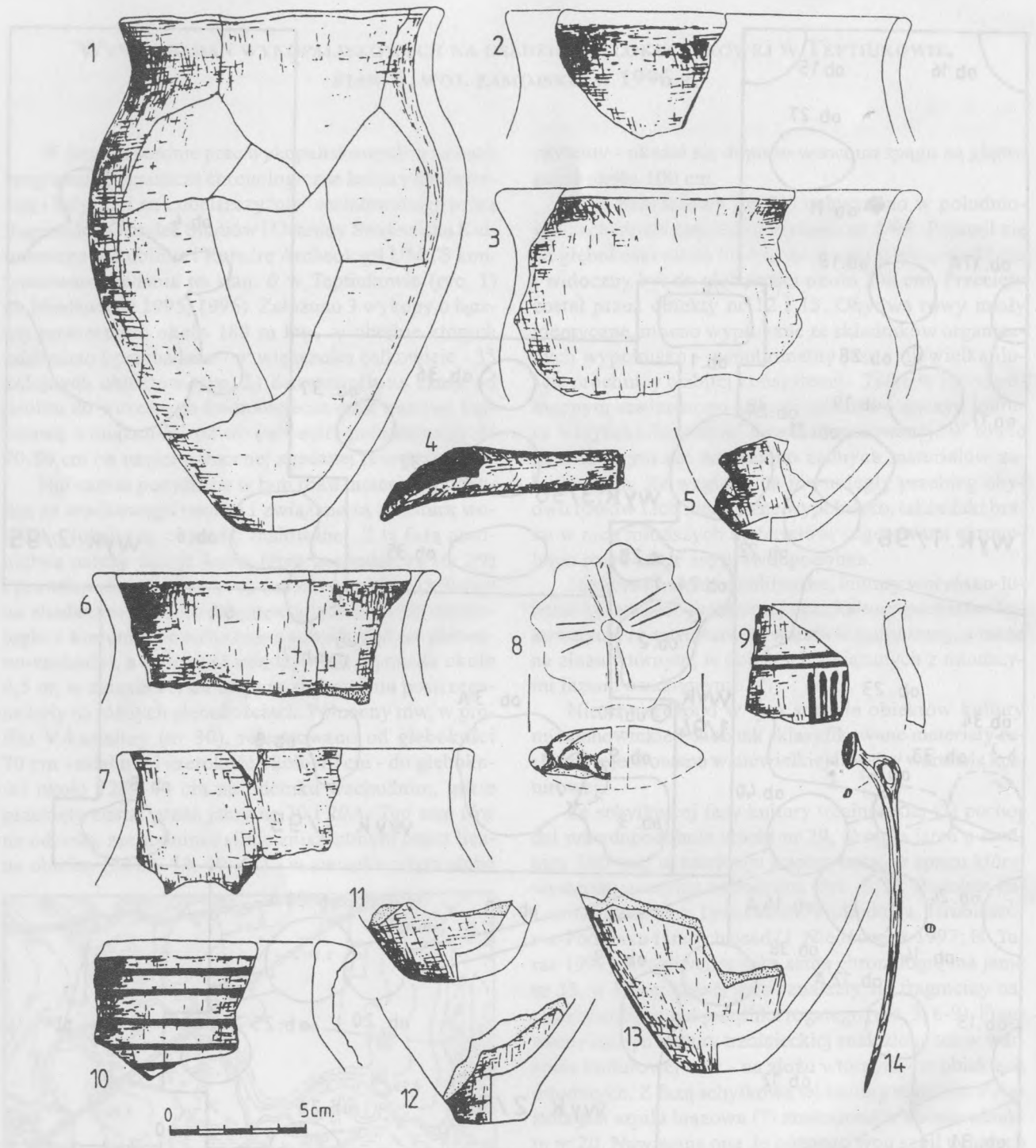
Najwięcej, bo ponad 20 obiektów związanych jest z kulturą łużycką datowaną na okres halsztacki. Są to obiekty o średnicach 100-150 cm, w przekroju trapezowate (14a, 15, 17a, 20a, 37, 38, 41?), prostokątne (13,

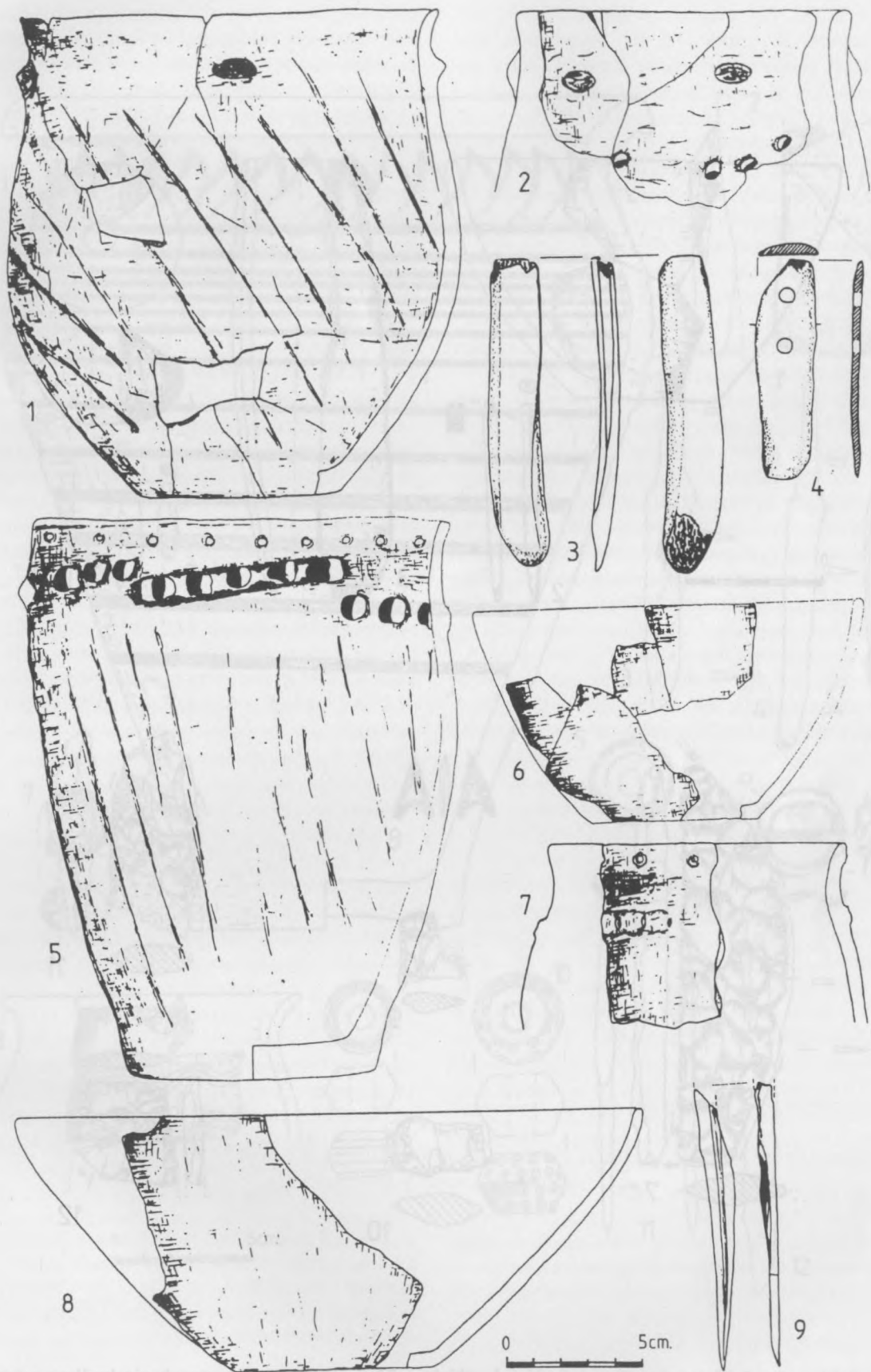
Ryc. 1. Lokalizacja stan. 6 w Teptiukowie (rys. R. Joć).

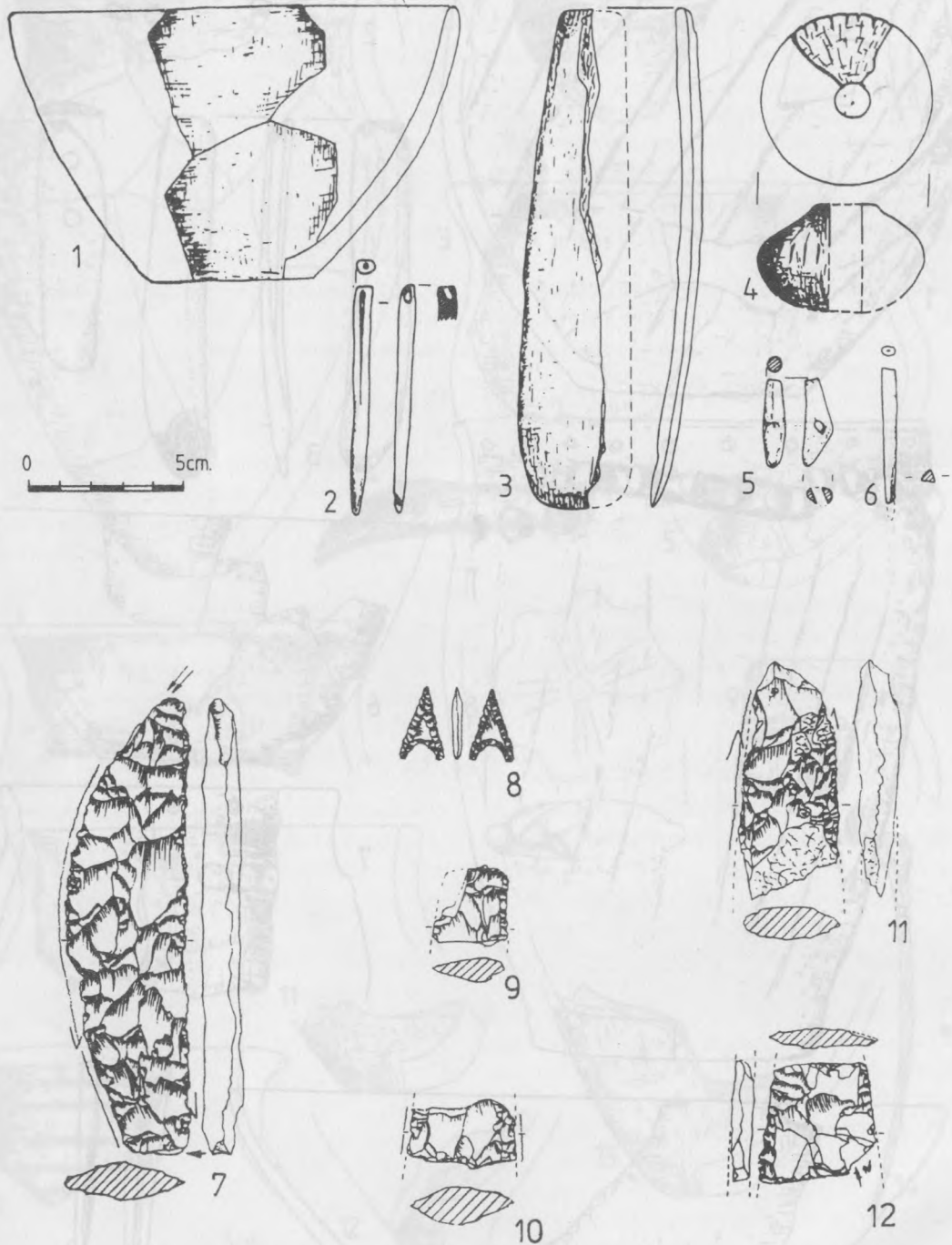
Ryc. 2. Lokalizacja obiektów na stan. 6 w Teptiukowie (rys. J. Niedźwiedź).

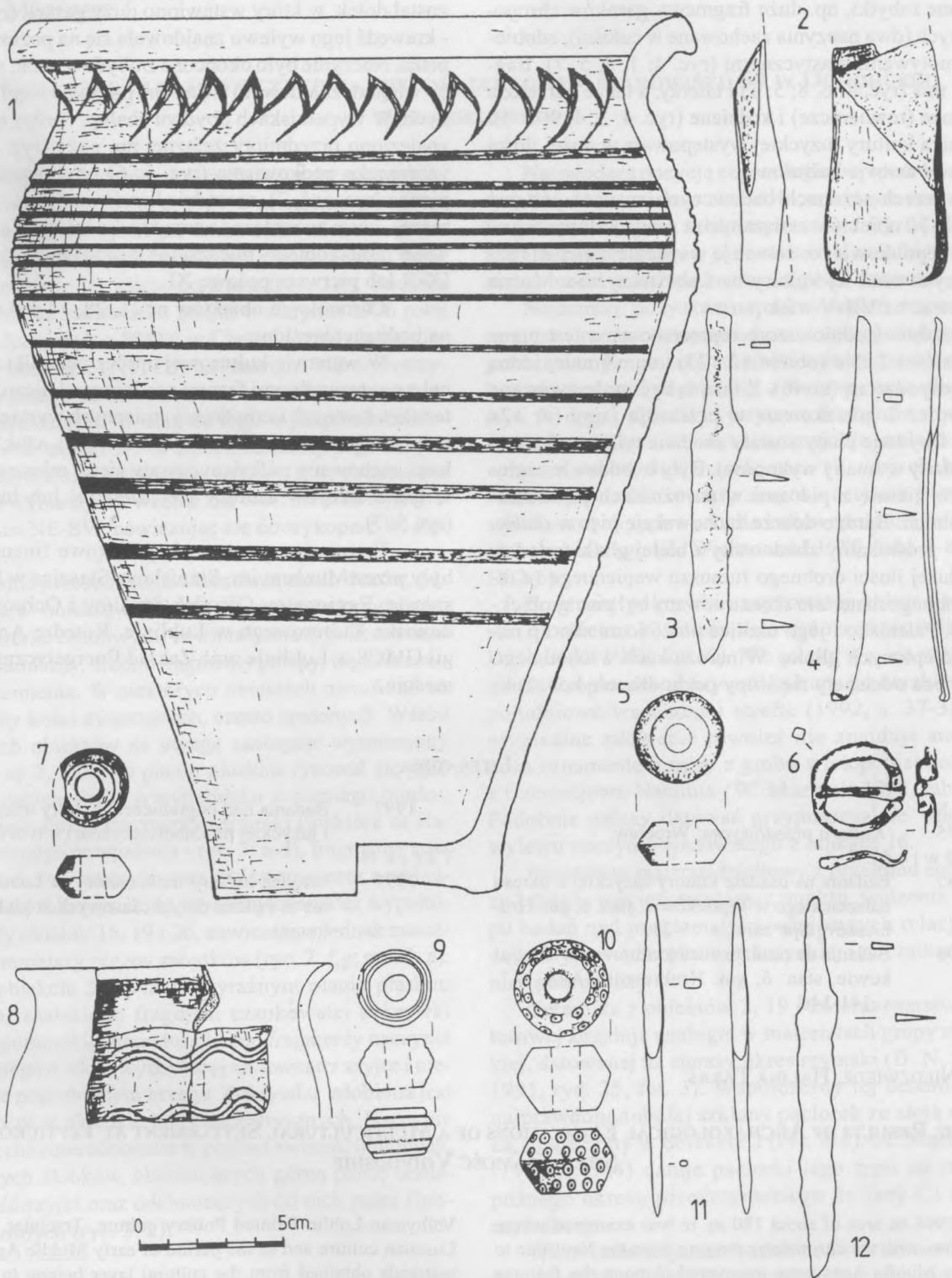
Ryc. 3. Teptiuków, stan. 6. Materiały kultury trzcinieckiej: 1-5 - obiekt nr 29; 6-9 - obiekt nr 35; 12 - obiekt nr 15; 11, 14 - obiekt nr 20; 10, 13 - z warstwy kulturowej (4 - kość, 14 - brąz ?, pozostałe - ceramika).

Ryc. 4. Teptuków stan. 6. Materiały kultury łużyckiej: 1-3 - obiekt nr 18; 4 - obiekt nr 38; 5 - obiekt nr 35 (strop); 6-7 - obiekt nr 14; 8-9 - obiekt nr 17a (34, 9 - kość, pozostałe - ceramika).

Ryc. 5. Teptiuków, stan. 6. Materiały kultury łużyckiej: 1 - obiekt nr 24; 3 - obiekt nr 36; materiały nieokreślone z warstwy kulturowej - 2, 4-6; materiały z epoki brązu lub wczesnej epoki żelaza - 7-12 (2, 3, 5, 6 - kość, 1, 4 - ceramika, 7-12 - krzemień) (rys. J. Libera, J. Niedźwiedź, H. Taras).

Ryc. 6. Teptiuków, stan. 6. Materiały wczesnośredniowieczne: 1, 3-6- obiekt nr 23; 2 - obiekt nr 20; 7- obiekt nr 12; 8 - obiekt nr 40; 10- obiekt nr 33; 9, 11, 12 -z warstwy kulturowej (2, 5, 7, 9, 10 - skała, 3, 4, 6, 11, 12 - żelazo, pozostałe - ceramika) (rys. J. Niedźwiedź, H. Taras)

14, 17, 19, 21, 22, 25), nieckowate (24, 27, 32, 35, 36, 39), workowate (26) i inne (16, 18). Wypełniska tych jam zawierały niekiedy wyjątkowo liczne i dobrze zachowane zabytki, np. duże fragmenty garnków chropowatych (dwa naczynia zachowane w całości), zdobionych motywami plastycznymi (ryc. 4: 1, 2, 5, 7), fragmenty mis (ryc. 4: 6, 8; 5: 1) i talerzy, a także narzędzia kamienne (rozcieracze) i kościane (ryc. 4: 3, 4, 9; 5: 3). Ceramika kultury łużyckiej występowała w dużej ilości także w warstwie kulturowej.

Po trzech sezonach badawczych znanych jest już przeszło 30 obiektów związanych z osadą kultury łużyckiej w Teptiukowie, co stawia ją w rzędzie najlepiej rozpoznanych osad tej kultury na Lubelszczyźnie. Można ją datować na VII-V wiek p.n.e.

Wczesne średniowiecze reprezentowane jest przez pozostałości 2 chat (obiekt 12 i 23) i co najmniej jedną jamę gospodarczą (nr 40). Z fazą tą być może związane są również 2 gruszkowate w przekroju jamy (nr 12a i 20a). Obydwie chaty zostały zbadane tylko częściowo (wchodziły w ściany wykopów). Były to budowle zagłębione w ziemię z piecami w narożnikach północno-wschodnich. Bardzo dobrze zachował się piec w obiekcie 23 - prostokątny zbudowany z białej glinki z dodatkiem dużej ilości drobnego rumoszu wapiennego (z takiego samego materiału skonstruowany był piec w obiekcie 12). Palenisko i jego okolice ułożono ze skorup naczyń polepionych gliną. W narożnikach wschodniego boku pieca odcisnęły się słupy pochodzące z konstrukcji

ści ściany domostwa; w tej samej ścianie pieca czytelne były fragmenty poziomego szalunku. W pobliżu wejścia do paleniska, w zagłębieniu przypieczowym, wykopany został dołek, w który wstawiono duży garnek (ryc. 6: 1) - krawędź jego wylewu znajdowała się na poziomie klepiska. Naczynie było okopcone z obydwu stron, zaś w jego wnętrzu znajdowało się trochę popiołu i węgla drzewnych. W wypełniskach obydwu chałup, oprócz ceramiki znaleziono przedmioty żelazne, np. noże (ryc. 6: 3, 4) i sprzączkę podkowiastą (ryc. 6: 6) oraz przęśliki wapienne (ryc. 6: 5, 7), narzędzia kamienne (osełki, rozcieracze), kości zwierzęce i narzędzia kościane. Na podstawie ceramiki obiekty mieszkalne można datować na wiek IX-X lub pierwszą połowę XI.

Chronologia obiektów nr 11, 28, 34 jest niepewna bądź nieokreślona.

W warstwie kulturowej oprócz ceramiki związanej z poszczególnymi fazami osadniczymi, licznych materiałów kostnych i zabytków kamiennych wystąpiły fragmenty narzędzi bifacjalnych (ryc. 5: 9-12), a także w całości zachowany półksiężycowaty sierp, mieszczący się w typie sierpów kultury trzcinieckiej lub łużyckiej (ryc. 5: 7).

Tegoroczne prace wykopaliskowe finansowane były przez Muzeum im. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie, Katedrę Archeologii UMCS w Lublinie oraz Zakład Energetyczny w Zamościu.

LITERATURA

G e d l M. 1975 <i>Kultura przedłużycka</i>, Wrocław. N i e d Ź w i e d Ź J. 1995 Badania na osadzie kultury łużyckiej z okresu halsztackiego w Teptiukowie, stan. 6, gm. Hrubieszów, Spr. zam., s. 19-23. 1996 Badania na osadzie wielokulturowej w Teptiukowie, stan. 6, gm. Hrubieszów, APŚ, t. 1, s. 141-146.	1997 T a r a s H. 1997	Badania nad pograniczem kultury trzcinieckiej i łużyckiej na Lubelszczyźnie (w tym tomie). Schylek kultury trzcinieckiej na Lubelszczyźnie w świetle dotychczasowych źródeł (w tym tomie).

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ, HALINA TARAS

THE RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS OF A MULTICULTURAL SETTLEMENT AT TEPTIUKÓW, SITE 6, ZAMOŚĆ VOIVODSHIP

In 1996 an area of about 180 sq. m was examined where 35 features with the chronology ranging from the Neolithic to the early Middle Ages were uncovered. Among the features we find: 2 Neolithic ditches, 2 early medieval huts, and various domestic pits and postholes which can be ascribed to the

Volhynian-Lublin Painted Pottery culture, Trzciniec culture, Lusatian culture and to the period of early Middle Ages. The materials obtained from the cultural layer belong to the periods mentioned above as well as to the Funnel Beaker culture and the Mierzanowice culture.

Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie

Katedra Archeologii UMCS w Lublinie